

Chabbat Na'hamou – Double consolation

Source : Likouté Si'hot volume 19, Si'ha sur Chabbat Na'hamou

Histoires sur les réactions opposées des Sages face à la destruction du Temple

1

גמרא מכות כד, א: וכבר היה רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יהושע ורבי עקיבא מהלכין בדרך, ושמעו קול המונה של רומי מפלטה ברחוק מאה ועשרים מיל, והתחילו בוכין, ורבי עקיבא משחק. אמרו לו: מפני מה אתה משחק? אמר להם: ואתם מפני מה אתם בכים? אמרו לו: הללו כושיים שמשתחוים לעצבים ומקטרים לעבודת כוכבים יושבין בטח והשקט, ואנו בית הדום רגלי אלקיננו שרוף באש ולא נבכה? אמר להן: לך אני מצחק, ומה לעוברי רצונו כך, לעושי רצונו על אחת כמה וכמה.

שוב פעם אחת היו עולין לירושלים, כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם. כיון שהגיעו להר הבית, ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים, התחילו הן בוכין ורבי עקיבא מצחק. אמרו לו: מפני מה אתה מצחק? אמר להם: מפני מה אתם בכים? אמרו לו, מקום שכתוב בו: "והזר הקרב יומת" (במדבר א, נא) ועכשו שועלים הלכו בו ולא נבכה?

אמר להן: לך אני מצחק, דכתיב: "ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הפהן ואת זכריה בן יברכיהו" (ישעיה ח, ב), וכי מה ענין אוריה אצל זכריה? אוריה במקדש ראשון וזכריה במקדש שני? אלא, תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה, באוריה כתיב: "לכן בגללכם ציון שדה תחרש וגו'" (מיכה ג, יב) בזכריה כתיב: "עד ישובו זקנים וזקנות ברחבות ירושלם" (זכריה ח, ד), עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה - הייתי מתירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה, עכשו שנתקיימה נבואתו של אוריה - בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת.

בלשון הזה אמרו לו: עקיבא, נחמתנו! עקיבא, נחמתנו.

Guemara Makot 24a : Rabban Gamliel, Rabbi Eléazar Ben Azarya, Rabbi Yehochoua et Rabbi Akiva étaient sur la route, quand ils entendirent la voix de la foule de la place de Rome retentir à cent vingt Miles (environ 120 kms). Ils se mirent à pleurer et Rabbi Akiva riait. Ils lui demandèrent : « Pourquoi ris-tu ? » et il leur rétorqua : « et vous-mêmes, pourquoi pleurez-vous ? ». Ils lui dirent : « Ces [idolâtres] qui se prosternent à des statues et encensent leurs idoles connaissent la tranquillité et le calme, quant à nous, la maison .. de notre D.ieu a été brûlée par le feu et nous ne devrions pas pleurer ? ». Rabbi Akiva leur répondit : « C'est pour cela que je ris, car s'il en est ainsi pour ceux qui transgressent Sa Volonté, combien plus doit-il en être ainsi pour ceux qui l'accomplissent ! ».

Une autre fois, ils montaient vers Jérusalem et, quand ils virent le mont Scopus, ils déchirèrent leurs vêtements. Ils parvinrent sur le mont du Temple et virent un renard sortir [de l'endroit] du Saint des Saints. Ils se mirent à pleurer et Rabbi Akiva riait. Ils lui demandèrent : « Pourquoi ris-tu ? ! » et il leur rétorqua : « et vous- mêmes, pourquoi pleurez-vous ? ». Ils lui dirent : « L'endroit à propos duquel il est écrit : "un étranger qui s'en approchera mourra" (Bamidbar 1, 51), des renards s'y trouvent actuellement et nous ne devrions pas pleurer ? ! ».

Rabbi Akiva leur répondit : « C'est pour cela que je ris, car il est écrit : "Je prendrai comme témoins fidèles, Ourya le Cohen et Ze'harya fils de Yevra 'hyahou" (Isaïe 8, 2) ; Pourtant, ces deux personnages ne vivaient pas à la même époque : Ourya vivait à l'époque du premier Temple et Ze'harya, à l'époque du second ! En fait, le verset fait dépendre la prophétie de Ze'harya de celle d'Ourya. Ce dernier dit : "A cause de vous, Sion sera labouré comme un champ etc." (Michée 3, 12), et Ze'harya dit : "De nouveau, des vieux et des vieilles seront assis sur les places de Jérusalem" (Zacharie 8, 4). Tant que la prophétie d'Ourya n'était pas réalisée, je craignais que celle de Ze'harya ne se réalise pas non plus. Désormais, la prophétie d'Ourya s'est réalisée, il est donc certain que celle de Ze'harya se réalisera ».

Ils lui dirent alors en ces termes : « Akiva, tu nous as consolés ! Akiva, tu nous as consolés ! ».

Analyse : Les réactions paradoxales de Rabbi Akiva et de ses collègues

2

לקוטי שיחות: (א) מה הן הסברות ההלכתיות למחלקת החכמים הנ"ל עם רבי עקיבא, ומן הקצה אל הקצה - מ"בוכין" ועד "משחק"? (ב) מהו פשר שאלת רבי עקיבא "מפני מה אתם בוכים"? (ג) כיצד רבי עקיבא הסתפק לכתחלה בקיים נבואתו של זכריה? (ד) מדוע אמרו החכמים "עקיבא נחמתנו" פעמים, רק אחרי המאורע השני?

Likouté Si'hot : (a) Quelle est la logique Hala'hique de la discussion entre Rabbi Akiva et ses collègues, paradoxale au point qu'ils pleuraient alors que lui riait ? (b) Quel est le sens de la question de Rabbi Akiva « pourquoi pleurez-vous ? » ?! (c) Rabbi Akiva remettait-il en cause la réalisation de la prophétie de Zacharie ? (d) Pourquoi la double affirmation « Akiva, tu nous as consolés ! » arrive seulement après le deuxième épisode ?

גמרא ברכות ס, ב: תנא משמיה דרבי עקיבא: לעולם יהא אדם רגיל לומר 'כל דעביד רחמנא לטב עביד'.

Guemara Bera'hot 60b : On enseigne au nom de Rabbi Akiva : Un homme prendra toujours l'habitude de dire : « Tout ce que D.ieu fait, Il le fait pour le bien ! ».

Quelle est la logique qui se cache derrière la discussion de Rabbi Akiva et ses collègues ?

Explication : Rabbi Akiva s'étonnait surtout des circonstances de ces pleurs

3

לקוטי שיחות: מאחר שהתחילו לבכות רק כאשר שמעו קול המונה של רומי וכו', ולא לפני כן, מוכח שבכיתם לא היתה מפני עצם הידיעה על תקף מלכות רומי (דבר שהיה ידוע להם מקדם). וכן בספור השני: בכיתם לא היתה על עצם החרבן אלא "כיון .. שראו שועל .. התחילו הן בוכין". לכן שאלם רבי עקיבא: מה נתחדש אצלם עכשיו?

Likouté Si'hot : Les Sages avaient commencé à pleurer en entendant la voix de la foule des Romains, et pas avant cela. Cela veut dire qu'ils ne pleuraient pas parce que Rome était encore puissante, car ils le savaient déjà. De même dans le deuxième épisode : Ils ne pleuraient pas sur la destruction même, mais plutôt sur le fait d'avoir vu un renard dans un tel endroit. Rabbi Akiva leur demande donc : Qu'avez-vous découvert, à présent ?!

Rabbi Akiva est surtout étonné du fait que le déclencheur des pleurs a l'air circonstanciel.

Les collègues répliquent : Justement, ces circonstances nous dérangent !	4
לקוטי שיחות: טענתם היתה: מה שרומי היא במצב של "בטח והשקט" בו בזמן ש"אנו בית הדום אלקינו שרוף באש", הוא חלול שם שמים (וחלול שם ישראל). יתר על כן: הרי כל תוקפה כו' של רומי הוא רק כדי שיקים הכתוב "והלכנו באדיר יפל" (ישעיה י, לד) - ואם כן, מפני מה מצבה של רומי עדין "אדיר" לאחר שבית המקדש כבר שרוף? וכן במאמר השני: מדוע נבואת החרבן "ציון שדה תחרש" מתקיימת דוקא במקום קדש הקדשים? Likouté Si'hot : Le fait que Rome connaisse « <i>la tranquillité et le calme</i> » alors qu'en même temps « <i>la maison ... de notre D.ieu est brûlée</i> » est une profanation du Nom de D.ieu (et d'Israël). Bien plus, la puissance de Rome lui fut conférée pour mettre en pratique le verset : « <i>le Liban (le Temple) tombera par un puissant</i> » (Isaïe 10, 34) ; pourquoi reste-elle donc « puissante » si le Temple est déjà brûlé ? Dans le deuxième épisode également : Pourquoi la prophétie « <i>Sion sera labourée comme un champ</i> » se réalise-t-elle spécifiquement dans le Saint des Saints ?	Les collègues répliquent en expliquant que c'est la profanation du Nom Divin qui les dérange.
Rabbi Akiva répond : Analysez le futur afin de mieux comprendre le présent !	5
לקוטי שיחות: גם בהצלחתה של רומי ואפילו בחלול שם שמים ושם ישראל ראה רבי עקיבא את הטוב המסבב על ידי זה - ביתר שאת. וכן בספור השני; מאחר שנבואת החרבן התקיימה במדה המלאה ביותר, עד אשר שועל יוצא מבית קדשי הקדשים, הרי זה גופא הוכחה שנבואת הגאולה של זכריה תתקיים באפן הכי נעלה. ולכן הזכיר הכתוב "ציון שדה תחרש": חרישת שדה אינו כדי לקלקל את השדה; אדרבה, ככל שהחרישה טובה יותר, כן תיטב הנריעה והצמיחה שלאחריה בשלמותה. דוקא על ידי החרבן בא אחר כך היתרון בצמיחת הגאולה. Likouté Si'hot : Rabbi Akiva voyait dans le succès de Rome et même dans la profanation du Nom de D.ieu et du nom d'Israël, uniquement le puissant bien qui en découlerait par la suite. Dans le deuxième épisode également : La prophétie de la destruction s'était accomplie de la manière la plus entière, au point qu'un renard sortait du <u>Saint des Saints</u> ! Cela prouve bien que la prophétie de la délivrance s'accomplira aussi de la <u>façon</u> la plus élevée ! C'est pourquoi, il cite le verset « <i>Sion sera labouré comme un champ</i> » : En effet, on ne laboure pas un champ pour l'endommager ; au contraire : mieux le champ fut labouré, plus parfaite sera la récolte qui suivra. Ainsi, c'est spécifiquement par la destruction que viendra ensuite l'apport de la « récolte », celle de la délivrance.	Rabbi Akiva leur explique que la réalisation de la destruction à la perfection ne peut être que le signe d'une future élévation extrême.
Développement : Le fondement de la discussion idéologique entre ces maîtres	6
לקוטי שיחות: הדבר תלוי בשאלה כללית שמצינו בכמה מצוות, אם יש להתחשב בהן במצוה וחיוב שיבואו בעתיד. ובגדון דידן: חלול שם שמים ושם ישראל בהונה, שממנו יסתעף לאחר זמן עלוי גדול לישראל וקדוש שם שמים גדול יותר. שאר החקמים סבירא להו, שמאחר שבהונה זהו חלול השם גדול, הנה מה שיצא לאחר מכן אינו מכריע. אבל רבי עקיבא סבירא ליה שגם בהונה מכריעה התוצאה בעתיד, עד כדי כך שהיה "משחק". Likouté Si'hot : Cela dépend d'une question générale sur plusieurs Mitsvot : Faut-il tenir compte, dans le <u>présent</u>, d'une Mitsva qui ne s'appliquera que <u>par la suite</u> ? Dans notre cas : la profanation <u>actuelle</u> du Nom de D.ieu et d'Israël, qui entrainera <u>plus tard</u> une grande élévation pour Israël et une sanctification plus grande du Nom de D.ieu. Les Sages estiment qu'étant donné que le Nom de D.ieu est actuellement profané, le futur n'importe pas. Mais Rabbi Akiva estime que même <u>au présent</u>, la perspective de l'avenir est décisive, au point qu'il en « riait » déjà.	Le fond du débat : Peut-on accepter un problème immédiat en imaginant l'issue positive du sujet ?
Explication : L'apport du message de Rabbi Akiva dans la deuxième histoire	7
לקוטי שיחות: לא זו בלבד שיש להסתכל על הענין הטוב (קדוש שם שמים ושם ישראל בתכלית השלמות) העתיד לצאת בענין אחר (כבספור הראשון), אלא יתרה מזו, הכל ענין אחד - "ציון שדה תחרש"; בחרבן עצמו ישנה המעלה של חרישת השדה, שהמשכה הוא זריעה וצמיחה. וזהו הטעם שאמרו לו "עקיבא נחמתנו" דוקא במאמר השני. Likouté Si'hot : Non seulement il faut considérer l'aspect positif de l'évènement – la sanctification parfaite du Nom de D.ieu et du nom d'Israël – qui se révélera par la suite (dans un autre contexte) ; bien plus, il s'agit d'un processus unique : « <i>Sion sera labouré comme un champ</i> » ; la destruction est, elle-même, la source de la récolte. C'est pourquoi, les Sages dirent alors à Rabbi Akiva qu'il les avait consolés, spécialement au deuxième épisode.	La deuxième histoire montre que le mal même est le début du bien : une « double consolation ».
Comment faisait Rabbi Akiva pour avoir une vision aussi révolutionnaire ?	8
לקוטי שיחות: רבן גמליאל היה נשיא - ישראל (משבט יהודה), רבי אלעזר בן עזריה היה כהן - דור עשירי לעזרא, רבי יהושע היה לוי (מן המשוררים), ואלו רבי עקיבא היה בן גרים. ובפשטות, מי ככל לראות (ולפעל) בלעמית-זה, בצד ההפך דקדושה, את בטול הרע שבו אפלו בעודו בתקפו, ואת המעלה והתועלת בענין החרבן באפן של נחמה בכפלים - דוקא מי שבו עצמו התקיימו הדברים באפן כזה, [כולל בחייו הפרטיים]. Likouté Si'hot : Rabban Gamliel était le chef du peuple juif. Rabbi Eléazar Ben Azarya était un Cohen, dixième génération d'Ezra. Rabbi Yehochoua était un Lévi, l'un de ceux qui chantaient au Temple, alors que Rabbi Akiva descendait de convertis. Au sens le plus simple, qui est en mesure de voir la suppression du mal alors qu'il est encore en pleine puissance, la qualité de la destruction par la double consolation qui s'en suivra ? C'est précisément celui qui a vécu un processus similaire, y compris dans sa vie personnelle.	Le parcours de Rabbi Akiva l'aida à voir, plus facilement que ses collègues, le bien qui se cache dans chaque chose.